

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНИХ СИЛ

КАФЕДРА ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО
СКЛАДУ

Обов'язкова професійна
за освітньо-професійною програмою
«Пожежогасіння та аварійно-рятувальні роботи»

підготовки за магістерським рівнем вищої освіти
у галузі знань К «Безпека та оборона»
за спеціальністю К 8 «Пожежна безпека»

Рекомендовано кафедрою
пожежної та рятувальної
підготовки на 2025 - 2026
навчальний рік.

Протокол від 29 серпня 2025 року
№3

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Організація професійної підготовки особового складу»

2025 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни.

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Організація професійної підготовки особового складу» дозволяють виконувати обов'язки керівного складу пожежно-рятувального підрозділу з організації, проведенню та контролю професійної підготовки особового складу підрозділів у відповідності до вимог керівних документів, а також з урахуванням гендерного аспекту та питань гендерної рівності.

Даний курс передбачає формування у майбутнього фахівця чітких знань і вмінь щодо виконання посадових інструкцій керівного складу підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, з врахуванням:

- вимог нормативно-правових документів щодо організації професійної підготовки особового складу в підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій;
- матеріального та методичного забезпечення навчального процесу в пожежно-рятувальних підрозділах;
- дотримання правил безпеки праці під час проведення навчання особового складу караулів підрозділу.

Відмінною особливістю даного курсу є те, що всі практичні заняття проводяться з оформленням оперативно-службової документації та документів табельної звітності за результатами службової діяльності чергових караулів пожежно-рятувальних підрозділів, що дозволяє максимально приблизити до реальних умов організації професійної підготовки особового складу підрозділу.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Шаріпова Дарія Сергіївна, доцент кафедри пожежно-рятувальної та фізичної підготовки навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Панченка 13, СК, кабінет 202
E-mail	sharipova_dariia@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	
Професійні здібності	
Наукова діяльність за освітнім компонентом	

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>). Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру що четверга з 15.00 до 16.00 в аудиторії № 205а СК. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Метою викладання навчальної дисципліни «Організація професійної підготовки особового складу» є надання фахівцям оперативно-рятувальної служби поглиблених знань з організації системи управління професійною підготовкою та післядипломною освітою рядового та начальницького складу органів управління та підрозділів цивільного захисту удосконалення матеріально-технічної бази професійної підготовки та контролю готовності підрозділів до виконання дій за призначенням.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)	професійна обов'язкова
Рік підготовки	2025-2026 н.р.
Семестр	1-й
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	3
- кількість модулів	1
- загальна кількість годин	90
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	8
- практичні заняття (годин)	2
- семінарські заняття (годин)	
- лабораторні заняття (годин)	
- курсовий проект (робота) (годин)	
- інші види занять (годин)	
- самостійна робота (годин)	80
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	Диференційний залік

Передумови для вивчення дисципліни

Раніше мають бути вивчені дисципліни: охорона праці в галузі, організація служби та підготовки. Для вивчення дисципліни необхідні наступні результати навчання: доносити професійні знання, власні обґрунтування до фахівців пожежно-рятувальних формувань і широкого загалу.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Пожежогасіння та аварійно-рятувальні роботи», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Доносити професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців пожежно-рятувальних формувань і широкого загалу.	ПРН16
Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші вікові, гендерні та (або) культурні відмінності.	ПРН18
Організовувати та забезпечувати підвищення професійного рівня особового складу органів та підрозділів	ФРН21
Оцінювати стан системи охорони праці в підрозділі, відповідність її нормативно-правовим актам	ФРН23

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК, ФК
Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців та нефахівців.	ПК21
Здатність аналізувати стан гарнізонної та караульної служб, забезпечувати готовність підрозділів до дій за призначенням	ФК23
Здатність застосувати основні положення нормативно-правових актів з питань охорони праці в процесі професійної діяльності	ФК25

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни.

Модуль. Організація професійної підготовки особового складу.

Тема: 1.1. Удосконалення системи підготовки кадрів для органів управління та підрозділів цивільного захисту.

Тема: 1.2;1.3. Професійна підготовка органів управління та сил оперативно- рятувальної служби цивільного захисту в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій.

Тема: 1.4. Організація та порядок проведення службової підготовки осіб рядового і начальницького складу підрозділів цивільного захисту.

Тема: 1.5. Розробка плануючих документів службової підготовки з особовим складом підрозділів цивільного захисту.

Тема: 1.6;1.7. Організація підсумкової перевірки та підбиття підсумків службової підготовки.

Тема: 1.8. Перевірка та звітність за результатами службової підготовки за навчальний рік.

Тема: 1.9. Планування роботи та розробка звітної документації підрозділів цивільного захисту.

Тема: 1.10. Розробка форм статистичної звітності підрозділів цивільного захисту.

Тема: 1.11. Особливості психологічної підготовки керівника гасіння пожеж в умовах воєнного стану.

Тема: 1.12; 1.13. Організація та методика проведення занять на вогневій смужі психологічної підготовки.

Тема: 1.14. Організація та проведення перевірки внутрішньої та караульної служби підрозділів цивільного захисту.

Тема: 1.15. Перевірка та розробка заходів за результатами перевірки внутрішньої та караульної служби.

Тема: 1.16. Правові та організаційні основи охорони праці в підрозділах цивільного захисту.

Тема: 1.17. Особливості навчання та перевірки знань посадових осіб і спеціалістів підрозділів цивільного захисту з питань охорони праці.

Тема: 1.18; 1.19. Структура виробничого травматизму особового складу в умовах воєнного стану.Профілактика травматизму особового складу в підрозділах цивільного захисту.

Тема: 1.20.Моніторинг забезпечення безпечних умов праці в підрозділах цивільного захисту.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять.

Назви модулів та тем	Кількість годин за формами навчання						
	усьг о	у тому числі					
		лекції	семінар ські заняття	практич ні заняття	лаборат орні заняття (інші види занять)	самостій на робота	Поточн ий контрол ь
1- й семестр							
Модуль Організація професійної підготовки особового складу органів управління та підрозділів цивільного захисту							
Тема 1.1 Удосконалення системи підготовки кадрів для органів управління та підрозділів цивільного захисту.	6	2				4	
Тема 1.2 Професійна підготовка органів управління та сил оперативно- рятувальної служби цивільного захисту в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій.	4					4	
Тема 1.3 Професійна підготовка органів управління та сил оперативно- рятувальної служби цивільного захисту в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій.	4					4	
Тема 1.4 Організація та порядок проведення службової підготовки осіб рядового і начальницького складу підрозділів цивільного захисту.	2	2				4	
Тема 1.5 Розробка плануючих документів службової підготовки з особовим складом підрозділів цивільного захисту.	4					4	
Тема 1.6 Розробка плануючих документів службової підготовки з особовим складом підрозділів цивільного захисту.	4					4	
Тема 1.7 Розробка плануючих документів службової підготовки з особовим складом підрозділів цивільного захисту.	4					4	
Тема 1.8 Перевірка та звітність за результатами службової підготовки за навчальний рік.	4					4	

Тема 1.9 Планування роботи та розробка звітної документації підрозділів цивільного захисту.	4					4	
Тема 1.10 Розробка форм статистичної звітності підрозділів цивільного захисту.	4					4	
Тема 1.11 Особливості психологічної підготовки керівника гасіння пожеж в умовах воєнного стану.	5					5	
Тема 1.12 Організація та методика проведення занять на вогневій смузі психологічної підготовки.	6		2			4	
Тема 1.13 Організація та методика проведення занять на вогневій смузі психологічної підготовки.	4					4	
Тема 1.14 Організація та проведення перевірки внутрішньої та караульної служби підрозділів цивільного захисту	5					5	
Тема 1.15 Перевірка та розробка заходів за результатами перевірки внутрішньої та караульної служби.	4					4	
Тема 1.16 Правові та організаційні основи охорони праці в підрозділах цивільного захисту.	6	2				4	
Тема 1.17 Особливості навчання та перевірки знань посадових осіб і спеціалістів підрозділів цивільного захисту з питань охорони праці.	4					4	
Тема 1.18 Структура виробничого травматизму особового складу в умовах воєнного стану. Профілактика травматизму особового складу в підрозділах цивільного захисту.	4					4	
Тема 1.19 Структура виробничого травматизму особового складу в умовах воєнного стану. Профілактика травматизму особового складу в підрозділах цивільного захисту.	4					4	
Тема 1.20 Моніторинг забезпечення безпечних умов праці в підрозділах цивільного захисту.	4					4	
Підсумкова модульна (контрольна) робота							
Разом за модулем	90	8		2		80	

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчально-практичні заняття, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота. Методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота).

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усне та письмове опитування на кожному практичному занятті;
- модульна контрольна робота;
- диференційний залік.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	незадовільно
35–49	FX	
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань. Опитування проводиться на кожному практичному та семінарському заняттях. Воно передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із

зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на лекційному, практичному (семінарському) заняттях оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів:

3 бали – здобувач вищої освіти приймає активну участь в обговоренні питань, розв'язанні задач, демонструє здатність самостійного пошуку відповідей, аналізу наданого матеріалу, надає правильні відповіді на питання викладача;

0 балів – здобувач вищої освіти не приймає участь в обговоренні питань, розв'язанні задач; надає не правильні відповіді на питання викладача. Викладачем оцінюється повнота розкриття питання,

цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, самостійність виконання.

Виконання модульної контрольної роботи є складовою поточного контролю і здійснюється шляхом самостійного виконання письмової роботи. Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з трьох запитань.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульної контрольної роботи оцінюється в діапазоні від 0 до 43 балів:

39,0÷43,0 балів – послідовна і повна відповідь на поставлені три запитання; 30,0÷38,0 балів – у відповіді зроблена не принципова помилка несуттєвого

характеру, при повних знаннях програмного матеріалу, повна відповідь на перші два питання та неповна відповідь на третє питання;

19,0÷29,0 балів – у відповіді зроблені деякі не принципові помилки, несуттєвого характеру, при повних знаннях програмного матеріалу, повна відповідь на перші два питання;

11,0÷18,0 балів – у відповіді зроблено деякі помилки, при не повних знаннях програмного матеріалу, повна відповідь на перше питання та неповна відповідь на друге і третє питання;

5,0÷10,0 балів – недостатня повнота викладення матеріалу, наявність неточностей при викладенні теоретичних питань. Порухення логічної послідовності викладення матеріалу. повна відповідь на перше питання та неповна відповідь на друге питання;

1,0÷4,0 балів – відсутність знань по більшій частині матеріалу, погане засвоєння положень курсу, неповна відповідь на три питання.

0÷1 балів – відсутність знань по матеріалу дисципліни, не засвоєння положень курсу.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі: диференційного заліку

(іспит, диференційний залік, курсова робота (проект)).

розподіл балів
Модуль

T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T1.5	T1.6	T1.7	T1.8	T1.9	T1.10	T1.11	T1.12	T1.13	T1.14	T1.15
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
T1.16	T1.17	T1.18	T1.19	T1.20	Індивідуальні завдання		Модульна контрольна робота					Сума балів за дисципліну 100		
2	2	2	2	2	30		30							

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену (диференційованого заліку):

1. Основні керівні документи з організації професійної підготовки та післядипломної освіти осіб рядового і начальницького складу підрозділів цивільного захисту.
2. Структура професійної підготовки особового складу підрозділів.
3. Структура післядипломної освіти особового складу підрозділів.
4. Форми та методи навчання.
5. Організаційні способи підвищення професійної підготовки співробітників.
6. Визначення терміну "перепідготовка" осіб рядового та начальницького складу. Термін навчання. Особи, що залучаються до перепідготовки.
7. Визначення терміну "підвищення кваліфікації" осіб рядового та начальницького складу. Термін навчання. Особи, що залучаються до підвищення кваліфікації
8. Визначення терміну "спеціалізація" осіб рядового та начальницького складу. Термін навчання. Особи, залучаються до спеціалізації.
9. Визначення терміну "стажування" осіб рядового та начальницького складу. Термін навчання. Особи залучаються до стажування.
10. Найбільш поширені методи навчання професійної підготовки.
11. Шляхи та технології підвищення професійного розвитку
12. Організаційні способи підвищення професійної підготовки співробітників
13. Математичні моделі при дослідженні проблем підготовки кадрів та взаємозв'язок цих моделей
14. Завдання службової підготовки.
15. Структура службової підготовки.
16. Організаційне і методичне керівництво службовою підготовкою.
17. Основні документи з планування службової підготовки.
18. Перерозподіл рекомендованої тематики занять, за всіма видами та темами навчання.
19. Нормування годин із службової підготовки за видами з рядовим складом.
20. Нормування годин із службової підготовки за видами з начальницьким складом.
21. Форми теоретичної підготовки особового складу підрозділів.
22. Форми практичної підготовки особового складу.

23. Здійснення контролю за службовою підготовкою.
24. Методичне забезпечення занять з службової підготовки.
25. Інспектування стану службової підготовки.
26. Порядок оцінювання результатів службової підготовки.
27. Календарний план та розклад занять зі службової підготовки з особовим складом чергових караулів ПРП.
28. Принципи та методи планування п пожежно-рятувальному підрозділі.
29. Система та структура планів в пожежно-рятувальному підрозділі.
30. Завдання та функції осіб, які відповідають за підготовку статистичних звітів.
31. Порядок надання статистичної звітності пожежно-рятувального підрозділу.
32. Форми статистичної звітності по організації служби та підготовки особового складу пожежно-рятувального підрозділу.
33. Оперативна пожежна обстановка в Гарнізоні.
34. Заходи щодо перевірки внутрішньої служби.
35. Заходи щодо перевірки чергових караулів до готовності виконання дій за призначенням.
36. Заходи щодо перевірки справності та стану утримання засобів зв'язку, сигналізації, захисних дихальних апаратів, пожежної та аварійно-рятувальної техніки та обладнання.
37. Заходи щодо перевірки стану службової підготовки.
38. Документи служби чергового караулу.
39. Підведення підсумків та оформлення результатів перевірки караульної служби.
40. Розробка заходів щодо усунення недоліків організації караульної служби.
41. Підведення підсумків за результатами інспекторських та планових перевірок караульної служби.
42. Планування заходів щодо усунення недоліків, виявлених за результатами перевірки.
43. Організація контролю за усуненням недоліків, виявлених за результатами перевірки.
44. Система управління охороною праці в органах і підрозділах ДСНС України.
45. Навчання та перевірка знань з питань охорони праці в органах і підрозділах ДСНС України.
46. Розслідування та ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах ДСНС України.
47. Забезпечення безпечних умов праці в органах і підрозділах ДСНС України.

Політика викладання навчальної дисципліни

Модульні контрольні роботи, які здаються із порушенням термінів без

поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності:

- списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів);
- мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування:

- відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання;
- за об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література:

1. Кодекс цивільного захисту України : Кодекс. - [чинний від 2013-07-01]. – К. : Міністерство з надзвичайних ситуацій України, 2013. – 82 с. – (Кодекс України).
2. Закон України Про охорону праці введено в дію Постановою Верховної Ради України від 21 листопада 2002 року N 229-IV.
3. Організація служби та підготовки особового складу пожежно-рятувальних підрозділів: навч. посіб./ Безуглов О.Є., Іщук В.М., Колєнов О.М., Назаров О.О., Попов В.М. – Х.: НУЦЗУ, КП «Міськдрук», 2012. – 436 с.
4. Наказ МНС України від 01.07.2009 р. № 444 Про затвердження Настанови з організації професійної підготовки та післядипломної освіти осіб рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту.
5. Наказ МВС України від 15.06.2017 р. № 511 Про затвердження Порядку організації службової підготовки осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту.
6. Наказ МВС України від 26.04.2018 року № 340 Про затвердження Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж.
7. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України.
8. Наказ МНС України від 30.01.2012 року № 81 Про затвердження положення про службу охорони праці МНС України.
9. Наказ МНС України від 27.06.2013 р. №433 Про затвердження Методичних рекомендацій, щодо впровадження єдиного підходу до облаштування та утримання територій і об'єктів майнових комплексів підрозділів цивільного захисту.

10. Постанова КМУ від 26 червня 2013 р. № 443 Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту.

11. Постанова КМУ від 26 липня 2018 р. N 592 Про внесення змін до Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

12. Постанова КМУ від 23 жовтня 2013 р. № 819 Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

13. Постанова КМУ від 28 березня 2018 р. № 230 Про внесення змін до Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

14. Постанова КМУ від 2 жовтня 2013 р. № 729 Про затвердження Порядку організації та проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб.

15. Наказ ДСНС України від 27.06.2013 р. Про затвердження Настанови з експлуатації транспортних засобів в органах та підрозділах ДСНС України.

16. Наказ МНС України від 16.12.2011 р. № 1342 Про затвердження Настанови з організації газодимозахисної служби в підрозділах оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України.

17. Наказ МВС України від 26.04.2018 року № 340 Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж.

18. Наказ МНС України від 18.08.2006 р. № 540 Про затвердження Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків Наказ МНС України.

19. Наказ МНС України від 12.05.2011 № 485 Про Табелі термінових та строкових донесень з питань цивільного захисту.

20. Наказ МНС України від 29.05.2013 № 358 Про затвердження Норм табельної належності, витрат і термінів експлуатації пожежно-рятувального, технологічного і гаражного обладнання, інструменту, індивідуального озброєння та спорядження, ремонтно-експлуатаційних матеріалів підрозділів ДСНС України.

21. Наказ МНС України від 27.06.2013 № 433 Про затвердження методичних рекомендацій щодо впровадження єдиних вимог до облаштування та утримання територій і об'єктів майнових комплексів підрозділів цивільного захисту.

22. Первинна підготовка пожежно-рятувальника: навч. посіб./ О.М. Колєнов, О.Є. Безуглов, В.М. Іщук. – Х.: НУЦЗУ, КП «Міськдруку», 2013

23. Рекомендації щодо організації проведення занять на вогневій смузі психологічної підготовки.

24. ДСТУ 2273 Пожежна техніка. Терміни та визначення основних понять.

25. ДСТ 12.1.004-91 Система стандартів безпеки праці. Пожежна безпека. Загальні вимоги.

26. Наказ МВС України №1417 від 30.12.2014р. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні.

27. Пожежно-рятувальна підготовка / [Безуглов О.Є., Горпинич І.А., Олійник Д.В. та ін.] – Х. : КП «Міська друкарня», 2011 – 228 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://govuadocs.com.ua/docs/index-18683827-3.html>
2. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

Розробник:

Доцент кафедри
пожежно-рятувальної
та фізичної підготовки

Дарія ШАРІПОВА